

Torek, 23. 6. 2020

CANKARJEVA NAGRADA

Skrajni čas za novo pohujšanje

Maja Šučur

Če literarno nadarjeni slovenski šolarji za Cankarjevo priznanje »tekmujejo« že od leta 1976, je bil nemara leta 2020 res že skrajni čas tudi za ustanovitev Cankarjeve nagrade za odrasle pisce. Da je eden od obetov prihodnosti, da bi se ta za področje književnosti razvila v resno alternativo Prešernovi nagradi, ki jih podeljujemo že od leta 1947, ni skrivnost. Gre torej za širokopotezen projekt.

To je jasno po nameri, da je Cankarjeva nagrada tako rekoč nadzvrstna – ne podeljuje se le za najboljši slovenski roman, kot denimo kresnik, ne le za najboljšo dramo, ki jo počastimo z Grumovo nagrado, najboljšo pesniško zbirko, ki ji pripade Jenkova, ne za kratko prozo, ki ji gre nagrada novo mesto... Cankarjeva nagrada zajema vsa ta področja, ki jih je tako mojstrsko obvladal tudi Ivan Cankar – torej tako pripovedništva in lirike kot dramatike in esejistike. Podobno nagrado,

kritično sito, sicer že skoraj desetletje podeljuje tudi Društvo slovenskih literarnih kritikov, a slednje v očeh javnosti ne more zares konkurirati cvetoberu najvišjih nacionalnih kulturno-znanstveno-izobraževalnih ustanov, ki so tokrat združile moči v podporo literarni umetnosti.

O moči ideje pa navsezadnje pričča tudi 5000 evrov finančnega dela nagrade, ki jih je – nemara tudi ob pomanjkanju zasebnih vlagateljev v kulturo? – priimale občina Vrhnika, kjer so v Cankarjevem lazcu simbolično organizirali slavnostno podelitev. Prvi nagrajenec Sebastijan Pregelj, avtor romana V El-visovi sobi, bo tako nagrado lahko proslavljal tudi po tej plati, četudi je vrednost nekoliko nižja od nagrade Prešernovega sklada (7000 evrov) in seveda mnogo manj, kot nanese Prešernova nagrada za življenjsko delo (20.000 evrov). A kljub temu pričča o resnih namenih podeljevalcev.

Kot je na podelitvi srčno namignil predsednik upravnega odbora Marko

Golja, je eden od njih tudi, da bi (vsaj) en dan na leto posvetili delom Ivana Cankarja. Če Finci konec februarja prebirajo svoj nacionalni ep Kalevala, Irci pa junjski Bloom dan posvetijo Joyceovemu romanu Ulises (Leopold Bloom je eden njegovih glavnih junakov), Slovencem razlogov za celodnevno prebiranje Cankarjevih umetnin ne bi smelo zmanjkati. O skoraj ponarodelih dramah, kot so Hlapci, Kralj na Betajnovi, Pohujšanje v dolini šentflorjanski in Za narodov blagor, nam bodo znali največ povedati zlasti letošnji maturantje, a po krivici se pozabija tudi na avtorjeva manj razvpita, a vrhunska dela, kot so denimo roman Hiša Marije Pomočnice, črtice Podobe iz sanj in pesniška zbirka Erotika.

Deseti maj, ko bi Cankar »praznoval« 144. rojstni dan, se je podeljevalcem nagrade letos izmaknil zaradi koronakrize, zdaj imajo leto dni za nove načrte. Tudi za upravičen pomislek, ali slovenska kulturna krajina ob obilici literarnih nagrad – poznamo jih skoraj dvajset – zmora »prebaviti« še eno. Pa

Ostaja pomislek, kako naj bi Cankarjevo nagrado podeljevali, da bi resnično ujeli Cankarjevega duha. A če bodo nagrajevana dela ob estetski dovršenosti zmogla družbenokritično refleksijo Cankarjevega tipa, dvomov ne bo več.

tudi, kot je opozoril nominiranec Brane Senegačnik, kako naj bi jo podeljevali, da bi resnično ujeli Cankarjevega duha. Če bodo nagrajevana dela ob estetski dovršenosti zmogla družbenokritično refleksijo Cankarjevega tipa, dvomov ne bo več. V cinični novi normalnosti, ko celo piarovec kulturnega ministrstva na svojem profilu na twitterju smeši kulturniške poklice, se zdi tovrstna pozornost najkakovostnejši literaturi, tudi na naslovnicah slovenskih časopisov, več kot nujna. »

TANJA LESNIČAR - PUČKO

Branje suspendirane ustave prepovedano

Ljudi so "osumili bodočega kaznivega dejanja udeležbe na protestu"! Kaznivo dejanje protesta? Protest je ustavna pravica, ne kaznivo dejanje. Ali pa je vlada suspendirala ustavo?

Devet odraslih ljudi, kovidu primerno zamaskiranih, pride k hiši, v kateri kosijo mama in trije otroci, in sporoči, da bodo otroke odpeljali k njihovu očetu. Mama jih prosí, naj otroke pustijo vsaj pojediti, otroci planejo v jok, bežijo po hiši, po vrtu. Štiri ure traja besen pregon otrok, agonija brez primere, ki jo v grozi spremljajo sosedje. Končno jih nasilno strpajo v avto in odpeljejo. Nekdo del dogajanja posname, slišati je otroka, ki vpíje: »Tam ni nobenega, ki nas ima rad.«

Kaj naredi oblast? Policija takoj raziše, kdo so nasilneži, so kakšni očetovi plačanci ali prijatelji, ki mu pomagajo »izterjati« otroke, in so ženske, ki opatično sodelujejo pri dejanju, njegove sorodnice? In kaj počnejo tam v policaje oblečeni moški?

Nič od tega. Ni šlo za tragično družinsko-mafijsko nasilje, šlo je za državno nasilje: zamaskiranci so bili sodni izvršitelji in socialne delavke, policija, resda pasivna, je bila prava. Šlo je za nasilje države nad otroki z grozljivo ciničnim državnim pojasnolom: otroke smo maltretirali v njihovo korist. Točno tako bi svoje dejanje na sodišču pojasnil denimo očetov klan.

Govorim o dogodku, ki se je pripetil marca, v javnost pa je prišel šele po koncu karantene. Govorimo o dogodku, ki kaže, kako si država predstavlja skrb za otroke, ki živijo v težavnih družinskih razmerah in zato potrebujejo največjo možno skrb države. O tem, kako si to skrb predstavlja sodnica Vera Gams Premierl: »Če ne gre drugače, uporabite silo.«

Ne spuščam se v to, ali je bil odvzem otrok res potreben, niti v to, ali je bila odločitev, da jih dajo očetu, prava, ko pa o tem dvomi celo sodnica. Ne spuščam se niti v spremembo pristojnosti, s katero so centrom za socialno delo odvzeli končno odločanje o otrokovem dobrem in ga predali v sodniške roke. Vse to so zapletena strokovna vprašanja, glede katerih se žal niti stroka ne zna konsenzualno poenotiti, enako kot ne glede posvojitve namesto škodljivih dolgotrajnih rešitev. Toda če se strinjamo, da je država tista, ki mora v določenih primerih otroka zaščititi celo pred starši in drugimi najbližjimi, potem država tega ne sme početi na enako škodljiv ali še hušji način kot tisti, pred katerimi jih brani! To mora – in to ji nalagajo ustava, zakoni in mednarodne listine – početi z največjo možno odgovornostjo, strokovnostjo, etičnostjo in empatijo do nesrečnih otrok. Država nima nikakršnega, ne pravnega ne etičnega kritja za uporabo

nasilnih sredstev če tem otrokom ne grozi neposredna nevarnost, če niso tisti trenutke življenjsko ogroženi zaradi svojega ali tujega ravnanja, ampak se jodi pri kosilu. In se uprejo temu, da bi jih odpeljali tujci, zamaskiranci. V tem primeru ni bila spoštovana niti črka A protokola, po katerem se otroke s strokovnim znanjem in človeško empatijo do njihove nesreče mirno pripravi na ta korak. V tem primeru je šlo za najbolj grobo teptanje otrokovih pravic in za nezasiščeno institucionalno nasilje. In to je uvidel tudi sodni izvršitelj, ki je ob trpljenju otrok podvomil o pravilnosti lastnega ravnanja, a ga je sodnica napotila na uporabo sile. Z grozo pomislim, kako bodo ti otroci s to grozljivo travmo živeli v prihodnje.

Bo Vera Gams Premierl odgovarjala? Morda bomo čez leta zasledili enostavni zapisnik njenih nadzornikov, da je spoštovala zakon. (Morda jo bodo diskretno premetili na oddelek za odvzem strojev.) O tem, da zakoni in ustava pri presoji vedno implicite zapovedujejo tudi humano presojo, ne bodo rekli nič. Kam gre družba, v kateri vsi vpleteni slepo ubogajo hierarhijo kljub evidentni škodljivosti ukaza, ne da bi poslušali svojo (strokovno) vest, pa je dovolj prelistati zgodovinske knjige.

Stopnja državnega nasilja je obratno sorazmerna s trdnostjo demokracije. Če

smo verjeli, da se pomikamo naprej, prav zdaj, po zaslugi koalicije, vidimo, da smo bili naivni. Smo namreč na točki, ki še najbolj spominja na čase slavnega verbalnega delikta, 133. člena KZ SFRJ: »Kdor z napisom, letakom, risbo, govornom ali na kak drug način poziva k padcu oblasti... bo kaznovan z zaporom od enega do deset let.« Se lepše: za verbalni delikt je oblast v petek razglasila branje ustave RS. Nad gručico starejših državljanov in državljanov, ki so brali to prepovedano čtivo na Trgu republike, kamor so prišli skozi prosti prehod, je postala četo robocopov, ki so eno izmed gospa tako prestrašili, da se je začela dušiti. A bralcev ustave niso pustili zraven, da bi ji pomagali, dokler ti niso začeli glasno vpiti. Tudi rešila so poklicali tisto pozno, da bi bilo prepozno, če se ji stanje ne bi izboljšalo. Kdo je tu provokator? Istočasno je verbalni delikt ta dan dobil še neverjetno nadgradnjo: izumili so miselni oziroma namenski delikt. Ljudi so »osumili bodočega kaznivega dejanja udeležbe na protestu! Kaznivo dejanje protesta? Protest je ustavna pravica, ne kaznivo dejanje. Ali pa je vlada suspendirala ustavo?« Osumljeni bodočega kaznivega dejanja? To pomeni, da lahko zaprejo 2 milijona ljudi. Vsi smo potencialni storilci kaznivega dejanja. Kar počne ta oblastna klika, celo Orwella vse bolj dela amaterja. »

DNEVNIK

ISSN 1318-0320
Časopis Dnevnik izdaja Dnevnik, družba medijskih vsebin, d. d. Kopitarjeva ulica 2, 1000 Ljubljana
PRESEDENIK UPRAVE: Bojan Petan

www.dnevnik.si
TISKANA NAKLADA 18.072

Tisk: SALOMON d.o.o.
Vevška cesta 52, 1260 Ljubljana Polje

DNEVNIK

ODGOVORNI UREDNIK **Miran Lesjak**
NAMESTNIK ODGOVORNEGA UREDNIKA **Darjan Košir**
POMOČNICA ODGOVORNEGA UREDNIKA **Tatjana Tanacković**
CENTRALNA REDAKCIJA **Darjan Košir** / desk@dnevnik.si
DNEVNIK ONLINE **Darjan Košir** / online@dnevnik.si
V OSPREJEDU IN POSLOVNI **Tatjana Tanacković** / osprejeda@dnevnik.si, poslovni@dnevnik.si
SVET **Andrej Brstovšek** / zunanja@dnevnik.si
SLOVENIJA, LJUBLJANA **Mateja A. Hrstar** / dopisna@dnevnik.si, ljubljana@dnevnik.si
HRONIKA **Primož Knez** / kronika@dnevnik.si
KULTURA **Tanja Lesničar - Pučko** / kultura@dnevnik.si
SPORT **Dejan Kresnik** / sport@dnevnik.si
MAGAZIN **Mila Stancar** / magazin@dnevnik.si
OBJEKTIV **Miran Lesjak** / objektiv@dnevnik.si
LJUVNA UREDNICA **Silvija Černe**

E info@dnevnik.si T 0130 82310 F 0130 82329

Naročnine in reklamacije zaradi dostave na telefonski številki 0130 82 100

naročnina@dnevnik.si, reklamacija@dnevnik.si

Mali oglasi
T 01 30 82 182
mail:oglasila@dnevnik.si, osmrtnice@dnevnik.si

Tržnjenje edicij
T 0130 82 120

Oglasno trženje T 01 30 82 150

Transakcijski račun pri Novi KBM d.d.
SI 56 0430 2000 2874 676

Časnik Dnevnik izhaja vsak dan od ponedeljka do sobote, razen v primeru praznika. Cena izdava Dnevnik v prosti prodaji znaša od ponedeljka do srede 1,50 EUR, v četrtek, petek in soboto pa 1,60 EUR. Mesečna naročnina na Dnevnik od ponedeljka do sobote z upoštevanjem rednim popustom za junij 2020 znaša 35,51 EUR, za naročnike s statusom študenta ali upokojenca pa 31,65 EUR. Cene vključujejo 5,0 % DDV. Znesek naročnine je odvisen od števila izdaj v obračunskem obdobju. Naročnina za tujino zajema naročnino in pripadajočo poštnino. Naročnikom priznavamo naročniški popust. Dostava na dom je za naročnike v Sloveniji brezplačna. Pisne odpovedi sprejemamo do 25. v tekočem mesecu za odpoved s prvo številko izida v naslednjem mesecu. Cena je sestavni del naročniškega razmerja, v primeru, da se naročnik z njo ne strinja, se razmerje na željo

naročnika lahko prekine. Odjava je možna po končanem obračunskem obdobju. Na podlagi 41. člena Zakona o spremembah in dopolnitvi Zakona o davku na dodano vrednost: ZDDV-1L (objava v Uradnem listu RS, št. 72-3208/2019 z dne 4.12.2019) se DDV obračunava in plačuje po posebnih nižjih stopnjah 5% od davčne osnove za dobave blaga in storitev iz Priloge IV, ki je sestavni del omenjenega zakona. Mesečna naročnina na Digitalni Dnevnik (spletni dostop in dostop prek mobilne aplikacije) za junij 2020 znaša 20,00 EUR. Za dobavo vsebin v elektronski obliki je v navedene cene vključen DDV po 5,0 % davčnih stopnjah. Razpoložljivost posameznih prilog je odvisna od tehničnih zmoglosti. Vsakokratni veljavni cenik, splošni pogoji naročniškega razmerja in spremembe so objavljene na strani www.dnevnik.si ter na sedežu družbe.